

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ПОЛИЧ Мар'яна Іванівна

УДК 94 (477):32 1875/1950

**ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ТА ДЕРЖАВОТВОРЧА
ДІЯЛЬНІСТЬ ЛОНГИНА ЦЕГЕЛЬСЬКОГО
(1875–1950 РР.)**

07.00.01 – історія України

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Тернопіль – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Дацків Ігор Богданович,
Тернопільський національний економічний
університет, кафедра міжнародного права,
міжнародних відносин та дипломатії, професор

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Сухий Олексій Миколайович,
Львівський національний
університет імені Івана Франка,
кафедра новітньої історії України
імені М. С. Грушевського, завідувач

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
Донік Олександр Миколайович,
Інститут історії України НАН України,
відділ історії України XIX – початку XX ст.,
старший науковий співробітник

Захист відбудеться «16» травня 2018 р. о 13:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.04 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (46027 м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2, ауд. 31).

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті <http://tnpu.edu.ua> та у науковій бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (46027 м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2).

Автореферат розісланий «14» квітня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. О. Федорів

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Історія кожної країни, різних сфер її життя – економіки, політики, дипломатії, культури, науки тощо – персоніфікована, оскільки визначальним чинником суспільно-політичного розвитку є вплив на нього дій та вчинків конкретної особистості. З огляду на це набуло актуальності завдання сучасної вітчизняної історичної науки щодо вивчення життя й діяльності визначних українських громадсько-політичних діячів, імена яких у період засилля тоталітарної системи були викреслені з української історії. Однією з таких постатей, котра має бути повернена із забуття, є Лонгин Михайлович Цегельський (1875–1950 рр.).

До розпаду СРСР і проголошення незалежності України ім'я Лонгина Цегельського було відоме лише вузькому колу фахових істориків, а документи щодо його життя й діяльності зберігалися у спеціальних фондах архівів і бібліотек. Недостатнє вивчення означеної проблеми, а також її актуальність, передбачають необхідність здійснення подальшого наукового дослідження, що дасть змогу проаналізувати громадсько-політичну та державотворчу діяльність Л. Цегельського впродовж 1875–1950 рр., з'ясувати його роль і місце у подіях національно-визвольних змагань 1917–1923 рр., оцінити вплив на формування української національної преси, дослідити та систематизувати його творчий доробок тощо. Як політичний діяч, публіцист та юрист Л. Цегельський був непересічною особистістю.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи є складовою частиною науково-дослідної теми кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету «Інформація, документ, комунікація у глобальному світі» (номер державної реєстрації 0112U000074).

Мета дослідження – проаналізувати громадсько-політичну та державотворчу діяльність Л. Цегельського в окреслений період.

Основні завдання:

– дослідити стан вивчення проблеми в українській та зарубіжній історіографії, документальну базу дослідження, теоретико-методологічні засади роботи;

– висвітлити родинне, навчально-виховне й професійні середовища, в яких формувалися погляди Л. Цегельського;

– з'ясувати громадську та публіцистичну діяльність Л. Цегельського до початку ХХ ст.;

– охарактеризувати парламентську й сеймову діяльність Л. Цегельського, спрямовану на захист соціальних, економічних і національних прав українців;

– з'ясувати державотворчу та дипломатичну діяльність політика у роки національно-визвольних змагань;

– простежити редакційно-видавничу й журналістську працю Л. Цегельського в еміграційний період.

Об'єкт дослідження – громадсько-політичні та державотворчі процеси в Україні кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.

Предмет дослідження – особливості громадсько-політичної та державотворчої діяльності Л. Цегельського в означений період.

Методи дослідження. Важливу методологічну функцію в дисертаційній роботі відведено загальнонауковому принципу об'єктивності наукового пошуку. З метою уникнення тенденційності добору фактів та їхньої інтерпретації використано системний підхід під час вивчення фактичного матеріалу. Істотне значення надано принципів історизму, який потребує при аналізі емпіричного матеріалу врахування конкретної історичної ситуації. Матеріали дослідження опрацьовано крізь призму критичного принципу.

Методологія дослідження має таку етапність дій: вивчення емпіричного матеріалу; хронологічне відтворення життєвого шляху Л. Цегельського, логічна реконструкція його внутрішнього світу – психолого-світоглядних, політичних, журналістсько-редакторських, літературних та інших поглядів; логічне відновлення історичних ситуацій та умов життя; поєднання реконструкцій і побудова єдиної гіпотези, її доведення із залученням емпіричного матеріалу.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 1875–1950 рр., тобто період життя і діяльності Л. Цегельського в Україні та еміграції. Нижня хронологічна межа зумовлена датою його народження – 1875 р. Верхня межа дослідження – 1950 р. – окреслена датою його смерті. Однак при розгляді окремих питань автор вийшла за межі означеної хронології, щоб простежити формування світогляду, громадянської позиції Л. Цегельського, його участь у державотворчих процесах.

Територіальні межі визначені місцем проживання та праці Л. Цегельського. Переважно це Західна та Наддніпрянська Україна, а також окремі місця Європи, США, Японії й Туреччини, з якими пов'язані віхи життя та діяльності політика.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що *вперше*:

– системно переосмислено напрацювання українських і зарубіжних істориків, з'ясовано стан і ступінь наукової розробки зазначеної проблематики, виявлено додаткову джерельну базу теми, визначено методологію та методику подальшого напрямку дослідження проблеми;

– детально розглянуто становлення Л. Цегельського як особистості, еволюцію його наукової та громадської діяльності;

– висвітлено державотворчу діяльність громадсько-політичного діяча в Українській Національній Раді та уряді ЗУНР, а також у складі уряду Директорії УНР;

– висунуто низку істотно нових положень, що виправляють деякі хибні погляди попередників та спонукають до нових висновків.

Отримало подальший розвиток:

– вивчення таких проблем, як студентський рух у боротьбі за український університет, діяльність Української національно-демократичної партії (УНДП), громадських організацій як у краї, так і в еміграції.

Удосконалено:

– методологічні підходи до вивчення історичних постатей України в контексті складних суспільно-політичних явищ, а також виявлено окремі факти біографії Л. Цегельського щодо початку його громадсько-політичної, парламентської та державотворчої діяльності;

– введено в обіг джерела, які дають змогу реконструювати невідомі досі сторінки не тільки життя вченого, а й українського руху загалом, деяких аспектів державної політики, української еміграції, пов'язаних з його громадсько-політичною, культурно-освітньою та науковою діяльністю.

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, результати та висновки, що викладені в дисертаційній роботі й виносяться на захист, отримані автором самостійно. У публікаціях, виконаних у співавторстві за номерами 9, 11 і 19 (відповідно до списку опублікованих праць за темою дисертації), особистий внесок здобувача становить 60% (М. І. Полич) до 40% (І. Б. Дацків).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету, в доповідях на звітних наукових конференціях професорсько-викладацького складу ВНЗ, 7-ми міжнародних і 2-х всеукраїнських наукових, науково-теоретичних й науково-практичних конференціях, з них у таких міжнародних: Міжнародній науковій конференції «Національна революція: загальноєвропейська традиція та український контекст» (м. Івано-Франківськ, 2–3 березня 2012 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Всесвітня історія та актуальні проблеми міжнародних відносин» (м. Луганськ, 3–4 квітня 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Тернопіль і Тернопілля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до сьогодення)» (м. Тернопіль, 20–21 квітня 2012 р.); П'ятій міжнародній науковій конференції «Актуальні питання вітчизняної, світової історії та історії науки: пошуки, роздуми, знахідки» (м. Луганськ, 25–26 квітня 2012 р.); Дев'ятій міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасність, наука, час. Взаємодія та взаємовплив» (м. Київ, 19–21 листопада 2012 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми зовнішньої політики України» (м. Чернівці, 15 листопада 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Науково-теоретичні аспекти глобальних проблем сучасності» (м. Дніпропетровськ, 17–18 квітня 2015 р.); всеукраїнських: Третій всеукраїнській науковій конференції «Людина у структурах повсякдення в історії України» (м. Луганськ, 23–24 листопада 2011 р.); П'ятій всеукраїнській науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Білі плями» в історії України в контексті світового розвитку» (м. Луганськ, 10–11 травня 2012 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 19 публікаціях (10 – статті у наукових фахових виданнях, 3 з яких внесено до міжнародних наукометричних баз даних, і 9 – матеріали наукових конференцій).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (317 найменувань) та додатка. Загальний обсяг дисертації становить 240 сторінок, основний текст – 180 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету й завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, його хронологічні межі, відображено наукову новизну, наведено дані про апробацію отриманих результатів, публікації з теми, структуру дисертації.

У першому розділі «**Історіографія проблеми, джерельна база та методологічна основа дослідження**», що складається з трьох підрозділів, проаналізовано стан наукової розробки проблеми, здійснено огляд використаних джерел і літератури, а також визначено теоретико-методологічні засади дисертаційної роботи.

Основою аналізу історіографії проблеми є проблемно-хронологічний метод дослідження, що дає змогу врахувати домінування на певних етапах історії різних ідеологічних концепцій та методологічних засад і особливості тенденцій у кожному з періодів громадсько-політичної діяльності Л. Цегельського. Історіографію дисертаційної проблеми доцільно поділити на такі групи: першу групу формує творчий доробок безпосередніх учасників тогочасних подій; другу – дослідження зарубіжних істориків, насамперед представників української діаспори; третю – праці радянських істориків; четверту – студії сучасних українських істориків доби незалежної України. Саме така структурна схема аналізу історіографічної бази дає можливість висвітлити проблему найбільш об'єктивно й цілісно.

Перша група представлена працями М. Грушевського, І. Крип'якевича, Н. Полонської-Василенко. Ці дослідники вперше високо оцінили діяльність УНДП, засвідчивши її керівний орган – Народний комітет.

До цієї групи належать також історико-політичні, науково-популярні, публіцистичні виступи Л. Цегельського, а також десятки наукових статей, оглядів, промов і рефератів, опублікованих у періодиці впродовж його активної громадсько-політичної діяльності.

Зародженню і становленню Державного секретаріату зовнішніх справ ЗУНР присвячено працю К. Левицького «Дипломатична діяльність З.У.Н.Р. 1918–1923 рр.». Автор виклав зовнішньополітичні завдання молодій держави та відтворив перші кроки галицької дипломатії.

Найбільш змістовно, об'єктивно, з глибоким і вичерпним аналізом викладено матеріал про зародження і діяльність галицької дипломатії в захисті інтересів молодій республіки у праці М. Лозинського «Галичина в рр. 1918–1920», яка була першою з означеної проблематики. Цінність книги полягає також у тому, що особисті враження в ній підтверджено численними оригінальними документами, які не збереглися у сучасних архівосховищах.

Упродовж тривалого часу бездержавності України значний внесок в історіографію проблеми зробили дослідники з української діаспори, праці яких відносимо до другої групи. Серед таких історичних досліджень слід виокремити працю С. Ріпецького «Листопад 1918 року в кривому дзеркалі споминів Лонгіна Цегельського». У ній фрагментарно висвітлено участь діяча в «Молодій Україні», в таємних середньо-шкільних організаціях у Галичині.

Діаспорний учений Т. Гунчак у нарисах «Україна: перша половина ХХ століття» чи не один із перших відводить особливу роль «Молодій Україні» як об'єднанню свідомої молоді інтелігенції. Висвітлюючи історичні процеси наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., автор не оминає постаті Л. Цегельського, стисло цитуючи найважливіші рядки з його виступів на тему самостійності України. Уваги заслуговує праця І. Сохоцького «Історичні постаті Галичини ХІХ–ХХ ст.». Хоча автор детально не зупиняється на постаті Л. Цегельського, проте у вступі стисло прокоментував його роль як активного діяча молодіжного руху в популяризації української соборницько-самостійницької ідеї серед народу.

У більшості узагальнюючих праць з історії суспільно-політичних процесів і військової історії так чи інакше аналізуються питання зовнішньополітичних зв'язків ЗУНР з країнами Європи та діяльності українських громадсько-політичних діячів, до когорти яких входив Л. Цегельський. Серед них варто назвати праці С. Ярославина, П. Мірчука, С. Наріжного, С. Шевчука, В. Андрієвського, В. Трембіцького, Л. Шанковського, В. Вериги, М. Стахіва та ін.

Третя група – це праці радянських істориків. Радянська епоха, зважаючи на ідеологічні перепони, практично не залишила відомостей про діяльність Л. Цегельського. У цей період історична наука і публіцистика розглядали його особу переважно в контексті діяльності ЗУНР, вважаючи західноукраїнську державність «...плодом політичних комбінацій української контрреволюційної буржуазії», одним із керівників якої був «український буржуазний націоналіст» Л. Цегельський. Це, зокрема, праці О. Карпенка, Р. Симоненка, Ю. Сливки.

До четвертої групи належать праці сучасних українських учених. Після здобуття Україною державної незалежності інтерес істориків до процесів національного відродження кінця ХІХ – початку ХХ ст. і відповідно до діяльності українських політичних лідерів того часу посилювався. Вийшли друком збірники матеріалів наукових конференцій, присвячених діяльності ЗУНР і УНР, у яких розкрито окремі аспекти державотворчої діяльності Л. Цегельського. Про цього політичного діяча згадано в узагальнюючих працях з історії українського національного руху І. Андрухів, М. Кугутяка, Я. Грицака, К. Кондратюка, В. Качмаря, С. Макарчука, О. Сухого, О. Красівського, П. Гай-Нижника, В. Матвієка, О. Рубльова, І. Васюти та ін.

Участь Л. Цегельського у національному русі на початку ХХ ст. епізодично розкрив Р. Ковалюк у монографії «Український студентський рух на західних землях ХІХ–ХХ ст.». Дослідник детально описав вічеву кампанію українських студентів у боротьбі за університет.

Постать Л. Цегельського також знайшла відображення у сучасних дослідженнях, присвячених історії народовецької (націонал-демократичної) течії українського руху в Галичині та діяльності культурно-просвітніх інституцій. У ґрунтовних дослідженнях В. Расевича, присвячених історії УНДП, виокремлено внесок Л. Цегельського в організаційно-політичну діяльність партії, розкрито його позицію щодо вирішення українського питання.

Досліджуючи діяльність СВУ в контексті міжнародних відносин Центрально-Східної Європи 1914–1918 рр., його боротьбу за відродження незалежної України, І. Патер охарактеризував позицію Л. Цегельського в Народному комітеті УНДП щодо ГУР і СВУ.

Дипломатичну діяльність Л. Цегельського висвітлено у дослідженнях І. Дацківа, де його охарактеризовано як одного з провідних громадсько-політичних діячів Галичини. Проаналізовано державотворчі заходи періоду національно-визвольних змагань – у складі Української Національної Ради, у відомствах закордонних справ Західноукраїнської та Української Народних Республік, визначено основні напрями політичної діяльності.

Значний інтерес викликає наукова праця М. Здоровеги «Суспільно-політичні погляди Лонгіна Цегельського», в якій здійснено дослідження змісту, особливостей становлення та розвитку суспільно-політичних поглядів цього відомого українського діяча.

Таким чином, історіографія представлена працями з історії українського національно-політичного руху кінця ХІХ – початку ХХ ст., національно-визвольних змагань 1918–1923 рр., автори яких згадували про Л. Цегельського як одного з чільних українських громадсько-політичних діячів.

Відповідно до визначального принципу об'єктивізму історичної науки і дослідження, особливе значення надано джерельним матеріалам, оскільки саме вони становлять основу наукової праці. Джерельну базу поділено на чотири групи: документи архівних фондів; опубліковані документи і матеріали; матеріали періодичної преси; мемуарні праці. Позаяк особистого архівного фонду Л. Цегельського не збереглося, інформація про його діяльність міститься у численних збірках державних установ і громадських організацій, приватних колекціях його сучасників тощо. У дисертаційній роботі введено до наукового вжитку комплекс джерел, що зберігаються в архівних установах України. Більшість документів знаходиться у фондах ЦДАВО України; ЦДІАЛ України; Держархіву Львівської області; ВР ЛНБ ім. В. Стефаника.

Чималу кількість документів виявлено у ЦДАВО України. Це насамперед фонд 1429 канцелярії Директорії УНР, де зберігається Універсал Директорії УНР про Злуку з ЗУНР від 22 січня 1919 р., до чого безпосередньо був причетний Л. Цегельський. Матеріали про його вагомий внесок щодо Акта Злуки знаходимо у ф. 1118 «Міністерство торгівлі і промисловості Української Держави».

Матеріали, що висвітлюють певні аспекти дипломатичної діяльності Л. Цегельського, зберігаються у ф. 3696 «Міністерство закордонних справ

Української Народної Республіки». Цінними є також матеріали, що містяться у ф. 3505 «Документи повітових комісарів ЗОУНР».

У фондах ЦДІАЛ України зберігається чимало матеріалів, що безпосередньо висвітлюють життя і діяльність Л. Цегельського. До того ж джерела є доволі різноманітними та репрезентативними: представлені матеріали діловодства (документи політичних партій, громадських організацій та наукових установ), актові документи, джерела особового походження (мемуари, листування, праці власне Л. Цегельського, а також твори громадсько-політичних діячів і безпосередніх учасників тогочасних подій). Окремі документи щодо еміграційного життя Л. Цегельського (листування, спогади) є практично єдиним джерелом на теренах України, за яким можна досліджувати зазначену проблематику.

Надзвичайно важливі документи виявлено у ф. 440 «Загальна Українська Рада, м. Відень», що охоплює справи, які містять протоколи засідань, резолюції, положення цієї інституції впродовж 1915–1916 рр. Цінною для дослідника є інформація про Л. Цегельського, що міститься у ф. 312 «Українське спортивне товариство «Сокіл-Батько» у Львові» та ф. 353 «Легіон Українських січових стрільців у Львові». справи фондів вміщують доволі цікавий та історично значущий архівний матеріал, який висвітлює участь Л. Цегельського у громадських організаціях, його роль в організації Бойової управи та формуванні легіону УСС. У ф. 581 «Колекція документів про діяльність урядів та армій УНР і ЗУНР» виявлено також важливу інформацію про Л. Цегельського – в одній зі справ зберігається лист українських послів до українських товариств у США.

Статті та листування Л. Цегельського містяться у ф. 309 «Наукового товариства ім. Т. Шевченка, м. Львів». Зокрема, у ньому виявлено листи до Л. Цегельського до Філадельфії з проханням про фінансову допомогу для бібліотеки товариства. Кілька статей (хоч і опублікованих) міститься у ф. 401 «Редакція журналу «Літературно-науковий вістник» у Львові», ф. 406 «Редакція газети «Нова Зоря», ф. 407 «Редакція тижневика «Свобода» та ф. 779 «Редакція газети «Діло», м. Львів», де Л. Цегельський працював редактором.

Доречно відзначити значну цінність збірників опублікованих документів і матеріалів. По-перше, вони доступні широкому загалу дослідників, а по-друге, документи і матеріали в них тематично згруповані, що дає можливість простежити еволюцію процесів, зокрема діяльність громадсько-політичних діячів і дипломатів на певних етапах української державності. Значний і різноманітний матеріал зосереджений також у періодичній пресі досліджуваного періоду.

Окрему групу джерел становлять спогади діячів і соратників Л. Цегельського, причетних до державотворчої та дипломатичної діяльності урядів незалежних українських держав. Їхня цінність значна, оскільки велика кількість архівних документів і матеріалів втрачена в часи національно-визвольних змагань. Крім того, вони містять багато фактологічного матеріалу, який дає змогу глибше і повніше відтворити історичні події. Серед них варто

виокремити праці К. Левицького, насамперед синтетичні дослідження з історії українського національного руху, написані значною мірою на підставі власних спогадів.

Необхідно акцентувати також на спогадах радикала та наступника Л. Цегельського на посаді Державного секретаря внутрішніх справ І. Макуха, які дають змогу конкретизувати, порівняти та частково доповнити окремі сторінки з громадського-політичного та державотворчого життя Галичини. Окремі сторінки діяльності Л. Цегельського розкривають спогади І. Боберського, М. Галущинського, С. Витвицького, о. Т. Войнаровського, Д. Дорошенка, І. Кедрина, О. Кузьми, О. Назарука, Д. Паліва, В. Панейка та ін. Згадані праці не лише відображають деякі аспекти громадсько-політичної діяльності Л. Цегельського, а й дають змогу краще зрозуміти її історичне тло.

Наукове дослідження здійснено на основоположних засадах історизму, об'єктивності, комплексних підходах до вирішення наукових завдань і політичної незаангажованості. Дослідницький інструментарій охоплює загальнонаукові, міждисциплінарні та спеціальні методи.

Загальнонаукові методи – аналіз, синтез, індукція і дедукція, узагальнення – застосовувалися для формулювання позицій вступу: актуальності теми, об'єкта і предмета, мети і завдань, наукової новизни дослідницького проекту, а також теоретичних положень, висновків та узагальнень.

Серед міждисциплінарних прийомів особливе місце посідають історико-політологічні, оскільки центральна постать дослідження розглядається у контексті складних політичних подій, що відбувалися на рубежі ХІХ – ХХ ст. Оскільки Л. Цегельський був безпосереднім учасником суспільно-політичного життя, формувався, а згодом і особисто впливав на формування ідеологічних і політичних гасел, програмних положень та проектів, політологічні методи виявилися найбільш придатними для вивчення саме цих аспектів взаємодії: особа – суспільство, політик – влада, а також для з'ясування тогочасних особливостей ідеологічної боротьби, політичних технологій, алгоритму функціонування громадських об'єднань і політичних партій.

Крім того, у такий спосіб з'ясовувалися також можливості й шляхи втілення в життя ідей народоправства, демократичних свобод, політичного плюралізму, громадянського суспільства в екзистенційних умовах масштабних воєнних конфліктів і соціально-економічних катаклізмів.

Загалом, підсумовуючи історіографічні, джерелознавчі та методологічні аспекти дисертації, доходимо висновку, що окреслена проблема має різноманітну за категоріями та функціями джерельну базу, яку можна вважати репрезентативною і достатньою для виконання визначених завдань.

Джерельну базу дослідження становлять неопубліковані матеріали державних установ та офіційних органів Австро-Угорської імперії, Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки, матеріали українських політичних, громадських і національно-культурних організацій Східної Галичини, праці Л. Цегельського і його сучасників, видання тогочасної галицької періодики.

У другому розділі «**Становлення Л. Цегельського як особистості та формування його суспільно-політичних поглядів і наукових інтересів (кінець ХІХ – початок ХХ ст.)**» визначено основні чинники формування суспільно-політичного світогляду та особистості Л. Цегельського, зроблено акцент на маловідомих сторінках його біографії.

Визначальними чинниками процесу формування світогляду та активної громадської позиції українського діяча стали родинне виховання, що здійснювалося у національному дусі, а згодом навчання у гімназії та університеті як логічне продовження процесу утвердження тих основ світогляду і цінностей, які Л. Цегельському прищепило родинне виховання.

У студентські роки організаторські здібності, ґрунтовні знання та патріотичні почуття сприяли долученню Л. Цегельського до середовища прогресивних молодих діячів, його активній участі у різних акціях. Як результат, у 1896 р. у складі делегації, яка репрезентувала студентів Австро-Угорщини, він побував на студентському конгресі в Англії.

Для поширення національно-патріотичних ідей Л. Цегельський долучився до процесу творення студентських товариств. Зокрема, Л. Цегельський був членом нелегального проводу організації «Молода Україна». Значною мірою саме діяч посприяв злуці «Ватри» та «Академічного братства» в єдине студентське товариство, що отримало назву «Академічна громада» та відіграло значну роль у житті тогочасного українського студентства.

Л. Цегельський був провідним студентським діячем у боротьбі за Український університет у Львові. Усвідомлюючи значення національної свідомості й освіченості народу на шляху здобуття незалежності, Л. Цегельський відстоював позицію, що здобуття освіти молодого покоління має здійснюватися рідною мовою. Співпрацюючи з журналом «Молода Україна», він пропагував ідею самостійності та державної незалежності України. Будучи студентом Львівського університету, діяч визначив для себе і своїх ровесників найважливішу мету – будівництво Української самостійної держави.

Політик підтримував тісні стосунки з М. Міхновським як співзвучним йому діячем із т. зв. тоді Великої України. Зі студентських років Л. Цегельський перевидавав у Галичині більшість публікацій М. Міхновського, зокрема у Львові опублікував брошуру «Самостійна Україна».

У 1899 р. Л. Цегельський став організатором з'їзду українських студентів у Львові, на якому виступив із доповіддю політичного змісту. Активна діяльність у студентському русі поступово переросла у боротьбу за національно-культурні та політичні права галицьких українців, налагодження зв'язків із діячами Наддніпрянської України і, що дуже важливо, усвідомлення в молоді роки національно-державної незалежності та соборності України.

У 1901 р. вийшла з друку його брошура «Русь-Україна і Московщина-Росія», що мала широкий суспільний резонанс (уперше видана «Просвітою» трьома накладками і поширена не тільки у Західній Україні, а й на Наддніпрянщині). Праця виявилася настільки революційним і новітнім

поглядом на історію формування української державності, що здійснила буквально переверот у свідомості багатьох тогочасних політичних активістів із українським корінням по обидва боки кордону між Австро-Угорською та Російською імперіями.

Діяльність Л. Цегельського загалом є багатогранною. Отримавши ґрунтовну юридичну освіту, він був добре обізнаний із міжнародними справами та ще замолоду здобув досвід дипломатичної роботи. Своїм покликанням він вважав дослідження історії рідного краю. Науково-публіцистичні студії Л. Цегельського мали помітний вплив на свідомість сучасників, особливо молоді.

Третій розділ «**Л. Цегельський як політик і громадський діяч в останній період існування Австро-Угорської імперії**» присвячений початковим етапам політичної діяльності діяча.

Беручи активну участь у політичній боротьбі, Л. Цегельський усвідомлював необхідність пошуку та розширення кола політичних однодумців, спроможних не тільки обґрунтовувати ідею самостійності України в історичному контексті, а й боротися за її реалізацію. Чималим є вплив Л. Цегельського на формування політичної культури українського населення під час підготовки та проведення селянських страйків і виборчих кампаній. Його численні виступи перед виборцями, регулярні публікації про вибори та про роботу парламенту у пресі сприяли зростанню політичної свідомості та культури населення, політичній партиципації виборців. Від 1900 р. і до Першої світової війни проблема вдосконалення виборчої системи, реформи виборчого права, виборчих кампаній, роботи парламенту – це постійна тема виступів, звітів, статей Л. Цегельського як політика. Ніхто з тогочасних галицьких політиків не досліджував інституту виборів у Галичині настільки всебічно й предметно, як Л. Цегельський.

Із початком ХХ ст., частково відійшовши від діяльності у студентських організаціях, Л. Цегельський взяв активну участь у діяльності політичних товариств. Перебування молодого політика в когорті таких відомих діячів Східної Галичини, як К. Левицький, О. Темницький, І. Белей, В. Білецький, О. Стефанович, Ю. Романчук, засвідчує його високий авторитет у колі відомих громадських та політичних діячів краю. Політичний вибір Л. Цегельського фактично з перших років ХХ ст. був пов'язаний з УНДП, яка мала найбільший вплив у західноукраїнському суспільстві.

Серед громадських організацій, народжених культурно-просвітницьким рухом, з великою притягальною силою почали активно розвиватись гімнастично-пожежні товариства «Сокіл» і «Січ», в яких Л. Цегельський брав активну участь. Разом з іншими діячами молодіжно-спортивних організацій, він приділяв значну увагу організації участі українських «Соколів» 1912 р. у Всеслов'янському сокільському здвизі у Празі.

Основною сферою агітаційно-організаційної участі у політичному житті того часу стали вибори до законодавчих органів Австро-Угорщини та Східної Галичини. Л. Цегельський постійно наголошував, що необхідно дбати про

ідейну цілісність поглядів і думок українців. Як політичний діяч і видатний вчений він дбає про більшу обізнаність народу із законним правом. Значна заслуга політика полягає у тому, що він докладав чималих зусиль для формування політичної культури під час підготовки і проведення виборчих кампаній, вимагав спрощення їхньої процедури.

Як здібний організатор, промовець і публіцист громадський діяч брав найактивнішу участь у боротьбі за виборчу реформу до австрійського парламенту та Галицького сейму, депутатами яких він зумів стати. Про те, що Л. Цегельський надавав значної ваги єдності українського політикуму в боротьбі за реалізацію національних інтересів, засвідчує низка його статей про роботу парламенту та виборчу реформу на сторінках «Літературно-наукового вістника».

Будучи депутатом австрійського парламенту, Л. Цегельський обійняв посаду секретаря Української парламентської репрезентації і став членом комісії закордонних справ, що дало йому можливість здійснювати поїздки до різних країн. На цій посаді він налагоджує зв'язки з політичними діячами й дипломатами інших європейських країн. Усе це допомогло Л. Цегельському як членові УНДП та відповідної української фракції австрійського парламенту реалізувати головну мету: ідейно й організаційно готувати населення Східної Галичини та опосередковано всієї України до завоювання державної незалежності.

У четвертому розділі «**Державотворча та дипломатична діяльність Л. Цегельського у роки національно-визвольних змагань (1918–1923 рр.)**» проаналізовано його роль у національно-визвольних змаганнях, участь у державотворчих проектах.

Після проголошення ЗУНР найважливішим питанням стало формування уряду держави. До складу першого Державного секретаріату ЗУНР увійшло 14 державних секретарів, серед яких був Л. Цегельський, котрий обійняв посаду держсекретаря внутрішніх справ. Секретаріат мав широкі повноваження; одним із його обов'язків, окрім охорони громадського порядку, була організація адміністративного апарату у Львові та на місцях.

Л. Цегельський здійснював конструктивну роботу з вдосконалення діяльності державного апарату влади. По-перше, 15 листопада 1918 р. за поданням Секретаріату внутрішніх справ ухвалено Закон «Про доповнення складу Української Національної Ради відпоручниками повітових і міських організацій». По-друге, наступного дня УНРада схвалила один із найважливіших актів – «Закон про тимчасову адміністрацію областей Західно-Української Народної Республіки», який мав конституційне значення.

З приходом Директорії майбутнє УНР ставало непередбачуваним. Економічна руїна, політична та соціальна нестабільність, невизначеність кордонів підштовхували Директорію до укладення військово-політичного договору із ЗУНР і об'єднання галицької та наддніпрянської армій проти агресорів. Так, 24 листопада 1918 р., згідно з постановою Держсекретаріату ЗУНР, із Золочева, де тимчасово перебував уряд після падіння Львова, до Києва

виїхала галицька делегація на чолі з Л. Цегельським. Вона отримала завдання продовжити переговори з Директорією щодо союзу і співробітництва у військовій сфері. Після перемовин її представники погодилися з пропозицією делегації розпочати підготовку до злуки обох українських держав та надати допомогу галицьким військам під Львовом, до того ж Л. Цегельський наполіг на галицькій автономії. 1 грудня 1918 р. у Фастові було укладено перший міждержавний прелімінарний (передвступний) договір про злуку «...обох українських держав в одну державну одиницю».

13 січня 1919 р. Л. Цегельський склав повноваження секретаря внутрішніх справ і повністю присвятив себе закордонним справам. Номінально він був заступником секретаря зовнішніх зносин, але оскільки В. Панейко перебував у Версалі, де мала відбутися конференція союзників, Л. Цегельському доводилося займатися організацією роботи секретаріату, підготовкою й реалізацією Акта Злуки 22 січня 1919 р.

Після Акта Злуки, відповідно до протоколу, який підписали західноукраїнська делегація і Директорія УНР про створення єдиного державного об'єднання, Л. Цегельський як державний секретар закордонних справ ЗУНР отримав посаду першого заступника міністра закордонних справ УНР. Однак цей пост був номінальним – Л. Цегельський до Києва не переїхав. Проте як представник УНР здійснив кілька закордонних поїздок.

Призначення на посаду заступника міністра закордонних справ УНР було тільки теоретичним, оскільки єдиної зовнішньої політики не проводилось. За його свідченням, цю посаду він формально обіймав з 23 січня до 13 лютого 1919 р., коли Директорія УНР змушена була покинути Київ. У цей час Л. Цегельському випала одна з нелегких місій – евакуація галицької делегації з Києва, який був в облозі. На нього як заступника міністра поклали обов'язки закриття Міністерства закордонних справ. Л. Цегельському вдалося без втрат перевезти з Києва до Галичини делегацію земляків разом з охороною, а також ті українські родини, які не захотіли залишатися в окупованій столиці. Це було останнім офіційним дорученням уряду Директорії.

Улітку 1919 р. Л. Цегельський виїхав із дипломатичною місією за кордон. У вересні до Відня прибула делегація Українського горожанського комітету у Львові, котра вимагала від уряду ЗУНР збільшення фінансування краю з державних фондів. Щодо цього питання в жовтні 1919 р. відбулося засідання галицьких емігрантів, на якому ухвалено звернутися за допомогою до США та вислати туди делегацію. Першим делегатом було затверджено Л. Цегельського.

Л. Цегельський виїхав до США 23 березня 1920 р., маючи за мету подвійну місію – гуманітарну і політичну. Насамперед було засновано Тимчасовий український головний рахунковий комітет (ТУГРК), який він очолив. ТУГРК розвинув широку агітаційну кампанію у пресі, листах, відозвах та на численних мітингах, на яких часто виступав сам його очільник. Метою кампанії була агітація серед так званого «Національного табору», схилення суспільної думки на користь уряду ЗУНР та збір пожертвувань, які посилалися на батьківщину. Агітаційна кампанія була доволі успішною й окремі впливові

кола взялися підтримувати позицію уряду ЗУНР. Улітку 1920 р. почали надходити письмові пропозиції до Є. Петрушевича призначити офіційного представника уряду ЗУНР у Вашингтоні. Листом від 24 вересня 1920 р. він призначив Л. Цегельського «...політичним агентом для заступництва інтересів ЗУНР перед американським урядом».

З часом, через політичні розходження з Є. Петрушевичем, Л. Цегельський відмовився від виконання обов'язків представника уряду ЗУНР. До того ж через відоме рішення Ради послів від 14 березня 1923 р. про передачу Східної Галичини до Польщі представництво перестало існувати.

У п'ятому розділі «**Л. Цегельський в еміграції**» висвітлюється його громадсько-політична, наукова та культурна діяльність в еміграції у США. Простежено його світоглядні позиції як науковця, проаналізовано внесок у розвиток наукового та громадсько-політичного життя української громади в еміграції.

Після рішення Ради послів 14 березня 1923 р., коли Східна Галичина остаточно ввійшла до складу Польщі, Л. Цегельський не вважав за потрібне повертатися до Львова. Щоправда, він мав пропозиції з польської сторони за посередництва консула Я. Ріпи з Пітсбурга повернутися до краю. Однак такі пропозиції він відхилив.

У США Л. Цегельський тривалий час не мав постійного місця роботи із стабільним заробітком. Певний період працював викладачем українознавчих студій у протестантській теологічній семінарії, зокрема в її українській філії у Балтиморі (штат Нью-Джерсі), де опублікував книгу «Про історію протестантизму». За відмову перейти у протестантизм і стати пастором він був змушений залишити роботу. У Нью-Йорку деякий час редагував часопис «Український вістник», а згодом переїхав до Філадельфії, де працював редактором дієцезіального журналу «Шлях».

У США Л. Цегельський взяв участь у громадсько-політичному житті української діаспори. Проте його політична діяльність була доволі обмеженою. Незважаючи на значну чисельність, українська громада була роздрібнена, її суспільно-політична й організаційна діяльність не стала тоді вагомим чинником політики впливової заокеанської держави. Робилися окремі спроби щодо консолідації українства, навіть організовувалися конгреси, в яких брав участь Л. Цегельський. Усі ці заходи не були постійними й виявилися малоефективними. З приходом нацистів до влади у Німеччині Л. Цегельський спочатку обережно сприйняв цю новину, а згодом став противником нацизму, зрозумівши, яку загрозу він становить для європейських народів, у тому числі й українців.

Упродовж 1940–1943 рр. Л. Цегельський був викладачем Українських освітніх курсів для молоді Канади й США. Можна вважати, що відтоді Л. Цегельський повернувся у лоно греко-католицької церкви. У цей час вжито заходи щодо заснування греко-католицького єпископства в США. Л. Цегельський надавав великого значення Церкві у відбудові майбутньої Української держави.

У першій половині ХХ ст. простежується швидкий розвиток української преси у США. Цьому сприяла поява у країні численних українських організацій різної політичної орієнтації. Однією з тогочасних відомих газет, яка видавалася у США, була «Америка», активним співпрацівником якої у 1937 р. став Л. Цегельський. Упродовж 1943–1950 рр. він працював на посаді редактора цього популярного видання. За робочим столом у редакції часопису 13 грудня 1950 р. він відійшов у вічність. Редакторська праця давала можливість Л. Цегельському певною мірою втілювати свої політичні задуми. Він опублікував багато ґрунтовних статей на історичні, політичні та культурно-мистецькі теми з історії України. Адже саме тоді було написано його спогади та роздуми про події, пов'язані з 1 листопада 1918 р., на основі яких постала праця «Від легенд до правди» – одне з найцінніших, хоча й дещо, як на нашу думку, суб'єктивних джерел для вивчення подій 1918–1919 р. не тільки в Україні, а й за її межами.

У **висновках** узагальнено результати дослідження, сформульовано основні положення, що виносяться на захист.

Джерельна та історіографічна база дослідження, що є значною та різноманітною, дала змогу комплексно й цілісно дослідити та об'єктивно охарактеризувати життя й основні напрями діяльності Л. Цегельського, зокрема його внесок у розвиток суспільно-політичної думки і державотворення в Україні.

Л. Цегельський був співтворцем нового етапу національного відродження в галицько-українській політиці. Його покоління, вийшовши переважно з родин греко-католицьких священників, на зламі ХІХ–ХХ ст. перебрало політичний провід у західноукраїнському русі. У цей час українському суспільству, що перебувало у правовому полі конституційної Австро-Угорської монархії, доводилося прискореними темпами долати відставання від сусідніх народів у різних сферах суспільного життя. Відбувалася стрімка модернізація українського національного руху, утвердження національної свідомості серед широких верств населення, а політики набували розуміння того, що запорукою успішного розвитку народу є комплекс його здобутків в економічній, політичній і культурній сферах.

Формування поглядів Л. Цегельського як громадського й політичного діяча відбувалося насамперед у родинному середовищі, що належало до національно свідомого греко-католицького духовенства, а згодом – у навчальних закладах, де він зростав під впливом українських педагогів і розпочав громадську діяльність у національних учнівських і студентських товариствах. Життєвий шлях Л. Цегельського до його висунення на провідні ролі в українській політиці був загалом типовим для покоління нової української світської інтелігенції, представники якої, вийшовши зі священницького середовища і винісши з нього засади національної самосвідомості, відкинули перспективи духовної кар'єри як єдино можливої для українців і обирали світські професії.

Різнобічну діяльність Л. Цегельського засвідчує також його редакційно-публіцистична спадщина. Актуальні українознавчі проблеми цей діяч розкриває у таких працях, як «Русь–Україна і Московщина», «Русь–Україна, а Московщина–Росія», «Самостійна Україна», «Звідки взялися і що значать назви «Русь» і «Україна», а також в інших науково-публіцистичних статтях, опублікованих упродовж перших двох десятиліть минулого століття у часописах «Молода Україна», «Самостійна Україна», «Свобода», «Діло», «Українське слово», «Літературно-науковий вістник» тощо.

Л. Цегельський був універсальною особистістю і виявив себе як активна постать у багатьох сферах діяльності. Він відіграв провідну роль в Українській націонал-демократичній партії, зокрема входив до виконавчого органу Народного комітету. Був активістом громадських і політичних організацій «Академічна громада», «Сокіл-Батько», Головної Української Ради, Загальної Української Ради та учасником масових політичних акцій.

Можна стверджувати, що він став відомим галицьким діячем зі студентських років. Практично впродовж свого життя Л. Цегельський був непримиренним і послідовним борцем за національний ідеал – незалежну Україну. Будучи активним членом Української національно-демократичної партії, він активно пропагував ідею самостійності України.

Громадська діяльність цього діяча була прикладом реалізації на практиці програмних завдань українського руху, керівники якого в той період розуміли, що сила нації визначається не механічним переліком політичних прав, а всім комплексом здобутків в економічній, соціальній, культурній, науковій та інших сферах суспільного життя.

Депутат до австрійського парламенту та Галицького сейму Л. Цегельський був відомим і досвідченим політиком, який професійно працював у вищому представницькому органі Ціслейтанії, мав суттєвий вплив на розробку законодавчих актів, їхнє обговорення та прийняття. В його полі зору, крім загальноавстрійських, постійно перебували загальноукраїнські й галицькі проблеми.

Під час Першої світової війни Л. Цегельський став членом ГУР і тісно співпрацював із лідерами СВУ. Після листопадового чину і проголошення ЗУНР він член УНРади ЗУНР, Державний секретар внутрішніх справ, згодом – заступник міністра зовнішніх справ. Саме Л. Цегельський разом із Д. Левицьким підписали вступний договір із Директорією про злуку ЗУНР і УНР. Громадсько-політичний діяч відіграв важливу роль у суспільно-політичному і державотворчому житті ЗУНР, виявивши себе як активний, поміркований політик, дипломат, відданий ідеалам незалежної і соборної української державності.

Період державотворчої діяльності в Україні завершився для Л. Цегельського від'їздом до США, де він очолював дипломатичну місію у Вашингтоні. Залишившись в еміграції, разом із журналістською та публіцистичною діяльністю, Л. Цегельський не припиняв здійснювати консолідацію емігрантських сил. Він, зокрема, був одним з організаторів

Конгресу українців Америки, на основі якого сформувався Український конгресовий комітет, а також стояв біля витоків Українсько-американського допомогового комітету, був членом Літературно-мистецького клубу у Філадельфії. До кінця життя у період еміграції боровся за відновлення Української незалежної держави як словом, так і пером.

Л. Цегельський увійшов в історію як знаний юрист, політик, дипломат і громадський діяч, фаховий журналіст та публіцист. Його громадсько-політична діяльність є джерелом до історії України першої половини ХХ ст. Введені в науковий обіг нові джерела дали можливість більш ґрунтовно дослідити діяльність Л. Цегельського на громадській та політичній ниві.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Полич М. І. Участь Лонгина Цегельського у громадському і політичному житті Східної Галичини кінця ХІХ – 20-х рр. ХХ ст. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. Вип. 1. С. 171–176.

2. Полич М. І. До питання про парламентську діяльність Лонгина Цегельського на початку ХХ ст. // Гілея. Збірник наукових праць. 2012. Вип. 65. С. 135–143.

3. Полич М. І. Формування суспільно-політичних і національних поглядів Лонгина Цегельського наприкінці ХІХ ст. // Історичні записки. Збірник наукових праць. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. Вип. 35. С. 200–208.

4. Полич М. І. Життєвий і суспільно-політичний шлях Лонгина Цегельського в контексті боротьби за національну ідею та незалежність України // Питання історії України. Збірник наукових праць кафедри історії України Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2012. Т. 15. С. 160–166.

5. Полич М. І. Еміграційний період громадсько-політичної та журналістської діяльності Лонгина Цегельського // Мандрівець. Національний університет «Києво-Могилянська академія», Вид-во «Мандрівець», 2013. № 1. С. 10–14.

6. Полич М. І. Громадсько-політична діяльність Лонгина Цегельського в контексті суспільно-політичного життя Східної Галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст. // Проблеми історії України ХІХ – початку ХХ ст. 2013. Вип. 22. С. 193–202.

7. Полич М. І. Становлення Лонгина Цегельського як особистості, науковця та громадського діяча (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. Вип. 1. Ч. 1. С. 115–120.

8. Полич М. І. Місце Лонгина Цегельського у політичному і державотворчому житті ЗУНР і УНР // Наукові записки Тернопільського

національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. Вип. 1. Ч. 2. Тернопіль, 2015. С. 146–151.

9. Дацків І. Б., Полич М. І. Лонгин Цегельський в історії української дипломатії (до 140-річчя від дня народження) // Український історичний журнал. 2015. № 3. С. 108–121.

10. Полич М. І. Еміграційний період діяльності Лонгина Цегельського // Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Вип. 18. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. С. 254–261.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Дацків І. Б., Полич М. І. Лонгин Цегельський – український дипломат і політичний діяч // Матеріали Третьої всеукраїнської наукової конференції «Людина у структурах повсякдення в історії України» (м. Луганськ, 23–24 листопада 2011 р.). Луганськ, 2011. С. 42–44.

12. Полич М. І. Державотворча та дипломатична діяльність Лонгина Цегельського у роки національно-визвольних змагань (1918–1921 рр.) // Національна революція: загальноєвропейська традиція та український контекст. Матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Івано-Франківськ, 2–3 березня 2012 р.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2012. С. 436–443.

13. Полич М. І. Суспільно-політична діяльність Лонгина Цегельського в добу Української революції 1917–1921 рр. // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Тернопіль і Тернопілля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до сьогодення)». Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. Ч. 1. С. 147–150.

14. Полич М. І. Лонгин Цегельський: з історії життя та діяльності // Матеріали П'ятої міжнародної наукової конференції «Актуальні питання вітчизняної, світової історії та історії науки: пошуки, роздуми, знахідки» (м. Луганськ, 25–26 квітня 2012 р.). Луганськ, 2012. С. 118–120.

15. Полич М. І. Ідея Української державності у працях Лонгина Цегельського // Матеріали П'ятої всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Білі плями» в історії України в контексті світового розвитку» (м. Луганськ, 10–11 травня 2012 р.). Луганськ, 2012. С. 79–81.

16. Полич М. І. Дипломатична діяльність Лонгина Цегельського // Всесвітня історія та проблеми міжнародних відносин: Статті та матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2012. С. 142–145.

17. Полич М. І. Науково-інформаційна та публіцистична діяльність Лонгина Михайловича Цегельського // Сучасність, наука, час. Взаємодія та взаємовплив. Матеріали Дев'ятої міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 19–21 листопада 2012 р.). Ч. 3. Київ, 2012. С. 10–13.

18. Полич М. І. Постать Лонгина Цегельського в історії української дипломатії // Актуальні проблеми зовнішньої політики України: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Чернівці, 15 листопада 2013 р.). Чернівці: Технодрук, 2013. С. 21–23.

19. Дацків І. Б., Полич М. І. Лонгин Цегельський: штрих до політичного портрета // Науково-теоретичні аспекти глобальних проблем сучасності: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 17–18 квітня 2015 р.). Дніпропетровськ: НО «Відкрите суспільство», 2015. С. 13–16.

АНОТАЦІЯ

Полич М. І. Громадсько-політична та державотворча діяльність Лонгина Цегельського (1875–1950 рр.). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук зі спеціальності 07.00.01 – історія України. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2018.

У дисертації всебічно проаналізовано громадсько-політичну та державотворчу діяльність Лонгина Цегельського – відомого українського громадсько-політичного та державного діяча. Системно переосмислено напрацювання українських і зарубіжних істориків, з'ясовано стан і ступінь наукової розробки зазначеної проблематики, виявлено додаткову джерельну основу теми.

Простежено формування світогляду та особистості Л. Цегельського. Охарактеризовано його участь у студентському русі та перші кроки у політичній кар'єрі, Українській націонал-демократичній партії, проаналізовано його депутатську діяльність у віденському парламенті й Галицькому сеймі та державотворчу діяльність у добу національно-визвольних змагань. З'ясовано роль Л. Цегельського у партійно-політичному житті, реалізації ідеї соборності українських земель. Висвітлено громадсько-політичну, наукову та культурну діяльність Л. Цегельського в еміграції у США.

Ключові слова: Лонгин Цегельський, громадсько-політична діяльність, Українська національно-демократична партія, віденський парламент, Галицький сейм, національно-визвольні змагання, Державний секретар, еміграція.

АННОТАЦИЯ

Полич М. И. Общественно-политическая и государственная деятельность Лонгина Цегельского (1875–1950 гг.). – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01 – история Украины. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка. – Тернополь, 2018.

В диссертации всесторонне проанализирована деятельность Лонгина Цегельского – известного украинского общественно-политического и государственного деятеля. Системно переосмыслено наработки украинских и зарубежных историков, установлено состояние и степень научной разработки указанной проблематики, определено дополнительную источниковую основу по данной теме.

Прослежено формирование мировоззрения и личности Л. Цегельского. Охарактеризовано его участие в студенческом движении и первые шаги в политической карьере, Украинской национал-демократической партии, проанализированы его депутатская деятельность в венском парламенте и Галицком сейме и государственная деятельность в период национально-освободительной борьбы. Выяснена роль Л. Цегельского в партийно-политической жизни, реализации идеи соборности украинских земель. Освещена общественно-политическая, научная и культурная деятельность Л. Цегельского в эмиграции в США.

Ключевые слова: Лонгин Цегельский, общественно-политическая деятельность, Украинская национально-демократическая партия, венский парламент, Галицкий сейм, национально-освободительное движение, Государственный секретарь, эмиграция.

ANNOTATION

Polych M. I. Public-political and state-building activity of Lonhyn Tsehelskyi (1875–1950). – Qualifying scientific work as a manuscript.

The dissertation for a candidate degree in historical sciences, specialty 07.00.01 – History of Ukraine. – Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. – Ternopil, 2018.

The dissertation thoroughly analyzes the activity of Lonhyn Tsehelskyi, a well-known Ukrainian public-political and state figure. The works of Ukrainian and foreign historians are systematically rethinking, the state and degree of scientific development of the mentioned problem are clarified, the additional source basis of this topic is established, the methodology and methodic of the further direction of the problem are determined.

The formation of a worldview and personality of L. Tsehelskyi is investigated. The emphasis is on the little-known pages of his biography. It was found out that the defining periods, which especially influenced the process of forming the personality of L. Tsehelskyi and his subsequent life position, were childhood and adolescence, first of all, the family environment and upbringing.

The personality of Lonhyn Tsehelskyi as a politician and public figure in the last period of the existence of the Austro-Hungarian Empire is considered. His participation in the students' movement and the first steps in his political career are characterized. As chairman of the «Academichna Hromada» L. Tsehelskyi was marked by a leader's initiative and organizational skills. It is noted that at the beginning of the twenty century L. Tsehelskyi, to a certain extent departed from

activity in student organizations, actively participated in the work of political and public associations.

Participation of L. Tsehelskyi in the Ukrainian National-Democratic Party is discussed, his ambassador's activity in the Vienna Parliament and The Diet of the Kingdom of Galicia and Lodomeria are analyzed. It was emphasized that L. Tsehelskyi's ambassadorial activity began in the period when the western Ukrainian society was under the influence of the Austro-Hungarian monarchy. Due to his clear position and oratory skills, he exposed the anti-people policies of the tsarist government, criticized and condemned the Russophiles of Galicia, defended the interests and rights of Ukrainian peasants. In addition, the political activity of L. Tsehelskyi during the First World War is analyzed.

The study comprehensively analyzes the state-building and diplomatic activities of L. Tsehelskyi during the years of national liberation movement of the Ukrainian people. It was noted that among the Galician politicians L. Tsehelskyi was distinguished by theoretical and political preparation, far-sightedness and convincing position. Since the beginning of the liberation movement, the politician has been in favor of ensuring full autonomy and political equality of national minorities, the realization of which could be carried out, first of all, by peaceful, legitimate and legal methods.

It is noted that special attention should be paid to the period of L. Tsehelskyi's life, which is connected with his activity in the time of the West Ukrainian People's Republic. L. Tsehelskyi initiated various kinds of state-political actions, showed considerable activity in various meetings, gatherings, manifests and conferences.

The dissertation also highlights the socio-political, scientific and cultural activities of Lonhyn Tsehelskyi in emigration to the United States. The scientist's outlooks and his contribution to the development of the scientific and public-political life of the Ukrainian community in emigration and the establishment of Ukrainian-American relations are analyzed.

Key words: Lonhyn Tsehelskyi, public-political activity, Ukrainian National-Democratic Party, Vienna Parliament, The Diet of the Kingdom of Galicia and Lodomeria, national liberation movement, Secretary of State, emigration.

Підписано до друку 28.03.2018 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублювальній машині.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.
Зам. № А015-18. Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач
Тернопільський національний економічний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ»
вул. Бережанська, 2, м. Тернопіль 46009
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@tneu.edu.ua